

Spor etter fisk, datamaskiner, ord og tid

Thomas Hylland Eriksen

I et par-tre år har jeg skrevet en månedlig spalte i *Magasinet*, Dagbladets lørdagsbilag. Tanken bak spalten er at samfunnsvitere skal bruke sine fagkunnskaper på andre måter enn de er vant til. Ideen er ... glimrende. Sjangeren er mini-essayet. Maksimumslengde er 5000 tegn. Det er vanskeligere å skrive kort enn langt, og jeg bruker nesten alltid like lang tid på å stryke som på å skrive. Her er noen spor. Jeg husker ikke nøyaktig når de stod på trykk, og derfor er listen alfabetisk og ikke kronologisk. Mer kommer når jeg får ryddet i harddiskene mine.

Oktober 2007
THE

Flyforbud nå!

Det var en sen kveld i slutten av november. Brisen var mild, og hadde det vært i juni, ville temperaturen ha vært et sikkert sommertegn. Nå varslet den skumlere saker.

Ganske plutselig har vi sluttet å snakke om klimaendringene som noe forferdelig som kan komme til å skje «i løpet av få tiår». Så sent som sist vinter snakket de fleste kommentatorer om global oppvarming i futurum. Nå bruker alle presens, og det kommer ikke bare av den varme europeiske høsten vi har hatt. Det er blitt umulig å nekte for at noe rart skjer med klimaet i verden og at det skjer her og nå. Bare på noen uker har vi lest om tørke i Australia og ismelting i Antarktis, flom i Somalia og en høstlig hetebølge i Tyskland. I Oslo var det ifølge Aftennummeret nære på at Akerselva flommet over sine bredder her forleden -- godt å vite, for så har vi noe å bidra med vi også, neste gang Ganges og Rhinen renner over sine bredder.

Spøk til side, perspektivene er svimlende. Stilt overfor utsiktene om millioner av klimaflyktninger, begynner vi å forstå at hjemlige debatter om rotløs ungdom på Furuset og hijab'er på Vaterland har vært å regne som ren tørrtrening.

Kanskje har pessimistene rett i at det er for sent å gjøre noe. Men noe må vi gjøre, enten det er for sent eller ikke. Politisk avmektige og ikke så rent lite kyniske som vi er vant til å føle oss, spør vi likevel om vår innsats ville gjøre noe fra eller til. Lille jeg kan godt slutte å

kjøre bil, for eksempel, og senke innetemperaturen med to-tre grader, gå over til håndkraft når jeg klipper plenen, og dessuten plante et tre eller to til våren. Men ville noen merke forskjellen?

Da er det blikket faller på en tekst som kan opplyse om at en ferietur for to fra Oslo til Mallorca koster like mye klimagasser som en gjennomsnittlig bil slipper ut i løpet av et år. Jeg reiser ganske mye med fly, for å si det som det er. Jeg flyr til en annen by, ofte i et annet land, for å gjøre en jobb minst et par ganger i måneden -- og jeg er ikke alene. Flyreisens status har sunket merkbart de siste femten årene. Det er ingen glamour eller eleganse der lenger. Avgangshallene lukter bare kontorsvette nå.

Det er blitt så trangt om plassen i luften at forsinkelser er rutine og nesten-ulykker dagligdagse, passasjerer blir busset fra fly til terminalbygning fordi portene er fulle, og man begynner å slippe opp for radiofrekvenser for kommunikasjon mellom flyene og tårnet.

Hvis denne menneskeheten virkelig ønsket å gjøre noe med klimaendringene, ville vi ha sluttet å reise med fly. Det er kanskje det eneste enkelttiltaket som virkelig ville monnet. Sett at verdens politiske myndigheter innså at noe måtte gjøres, og besluttet at fra og med i morgen vil det ikke gå noen fly! Too bad for dem som er på ekspedisjon i Amazonas eller på ferie i Indonesia, men før eller siden får de helt sikkert en båt til Rotterdam.

En slik beslutning ville være genial. Den ville forsinke klimakatastrofene og bedre livskvaliteten på én og samme tid. Mange av oss ville oppleve et generelt flyforbud som en lettelse. Det ville gi frihet fra forsinkelser, ubrukelig reisetid og ugreie avbrudd i livsrytmen. Det ville bli lett å velge bort aktiviteter. Rytmen ville bli langsommere og verden ville på alle måter bli et tryggere sted.

I en flyløs verden ville det bli interessant å både lage og dyrke en god del saker og ting lokalt. Den lange reisen ville få tilbake sitt anstrøk av noe eventyrlig og grenseoverskridende, men for de fleste av oss ville den korte reisen få igjen sin tapte glans. Igjen ville Enebakk ligge nærmere enn Frankfurt. Campingturen til Sverige og

båtreisen over Nordsjøen ville bli gjenoppdaget. Faktisk ville Nordsjøen som sådan bli gjenoppfunnet, dette tidligere så livlige havstykket som mer eller mindre avgikk ved døden da silden forsvant og passasjerflyene erstattet båtene. Noen ville miste jobben, det er sant, men det skulle ikke forbause meg om mange flere ville få noe nytt å drive med.

For å komme oss til fjerne strøk ville vi måtte legge planer år i forveien og ta et skikkelig avbrekk fra jobben, ikke bare en hesblesende uke eller halvannen. Det ville ta minst to uker å komme seg til Kenya, en måned til Australias vestkyst.

Men de fleste av oss ville bli der vi er, eller like i nærheten, mesteparten av tiden. Så kunne vi lese om fjerne strøk og drømme oss dit, uten belastningen ved å reise dit og bli skuffet, slitne og lei av å vente på forsinkede fly.

Norge blir ikke det første landet til å innføre et generelt flyforbud, dessverre. Vi blir rikere i dette landet jo mer som slippes ut av klimagasser, og det virker ikke som om politikerne har gøts til å innrømme at vi pisser i buksa for å holde varmen.

Dessuten er det lite som tyder på at miljøbevisstheten er spesielt høy her i røysa. For noen måneder siden leste vi en begeistret avisartikkel om at trafikken på Gardermoen hadde steget med flerfoldige prosent i siste kvartal, langt mer enn Arlanda. Artikkelen unnlot å nevne at svenske myndigheter lenge har forsøkt å få folk til å reise mindre med fly, blant annet ved å bygge ut høyhastighetstog mellom de største byene. Vi skal nok vente lenge på den dagen en oljeglinsende norsk regjering i det hele tatt vurderer å gjøre noe lignende.